

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут філології
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
"11" 09 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
– УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ.
КУЛЬТУРА УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ (УКРАЇНСЬКА)
для студентів

спеціальності 025 Музичне мистецтво
освітнього рівня перший (бакалаврський)
освітньої програми 025.00.03. Інструментальне виконавство (фортепіано)
освітньої програми 025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові
струнні, народні, духові та ударні інструменти)

Київ 2019

Розробник: Лахно Наталія Валентинівна, доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук

Викладач: Лахно Наталія Валентинівна, доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від "29" серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри української мови

(Караман С.О.)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми

О. Алексюк.

Робочу програму перевірено «06» *08* 20*19* р.

Заступник директора Інституту філології

з науково-методичної та навчальної роботи

(Заяць Л.І.)

Пролонговано:

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
<i>«Українські студії»</i>		
<i>Вид дисципліни</i>	<i>обов'язкова</i>	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	<i>українська</i>	
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	<i>6/180</i>	
<i>Курс</i>	<i>1</i>	
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>6</i>	
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>180</i>	
<i>Аудиторні</i>	<i>70</i>	
<i>Модульний контроль</i>	<i>10</i>	
<i>Семестровий контроль</i>	<i>30</i>	
<i>Самостійна робота</i>	<i>70</i>	
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	
<i>Змістовий модуль «Культура усного і писемного мовлення (українська)»</i>		
<i>Курс</i>	<i>1</i>	
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>60</i>	
<i>Аудиторні</i>	<i>28</i>	
<i>Модульний контроль</i>	<i>4</i>	
<i>Семестровий контроль</i>	<i>15</i>	
<i>Самостійна робота</i>	<i>13</i>	
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>-</i>	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає у досягненні наступних компетентностей випускників:

- 1) **світоглядна**: здатність діяти з соціальною відповідальністю і громадянською свідомістю; знання і розуміння предметної області професії; загальнокультурна ерудиція, усвідомлення значущості історичного досвіду людства для особистісного розвитку; здатність бути критичним та самокритичним;
- 2) **громадянська**: здатність діяти на підставі етичних суджень; здатність здійснювати свідомий соціальний вибір та застосовувати демократичні технології прийняття рішень; здатність до конструктивної взаємодії з іншими людьми, незалежно від їх походження, національної та культурної приналежності;
- 3) **комунікативна**: здатність до усного та письмового спілкування рідною мовою; здатність спілкуватися другою (іноземною) мовою; здатність до міжособистісного спілкування та взаємодії, до емоційної стабільності, толерантності, уміння працювати в команді;

4) *інформаційна*: здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел для розв'язання конкретних завдань; використовувати інформаційні та комунікаційні технології у соціальній та професійній діяльності;

5) *науково-дослідницька*: здатність виконувати навчальнодослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності; володіння основами науководослідної діяльності відповідно до фахового спрямування; обізнаність в специфіці проектної діяльності, готовність до її реалізації; здатність генерувати нові ідеї (креативність); здатність до нестандартного розв'язання типових завдань

6) *універсальна*: здатність до планування та розподілу часу; здатність виявляти, ставити і вирішувати проблеми; здатність застосовувати знання на практиці; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях і впоратися з тиском;

7) *організаційна*: вміння організувати діяльність у професійній сфері; здатність планувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів музично-виконавського та музично-освітнього процесу;

8) *музично-теоретична*: здатність послуговуватися знанням з теорії та історії музики в процесі інтерпретування, виконання музичних творів та викладання музичного інструмента; усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань в галузі музичного мистецтва; вміння оперувати спеціальною термінологією у професійній діяльності;

9) *інформаційно-технологічна*: здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках; вміння послуговуватися мультимедійними програмами з обробки аудіо та відео, працювати з мікрофоном, звукопідсилювальною та звуковідтворювальною апаратурою; здійснювати постійний зв'язок із засобами масової інформації з метою просвітництва, популяризації музичної культури, у тому числі з використанням можливостей сучасних медіа;

10) *інструментально-виконавська*: здатність демонструвати високий рівень виконавської майстерності та спроможність до вирішення основних проблем практичної діяльності в репетиційній, педагогічній та творчій роботі; здатність до художньо-музичної взаємодії в ансамблі, оркестрі

11) *методична*: володіння методиками навчання гри на музичному інструменті; обізнаність у навчально- педагогічному та виконавському репертуарі та володіння методами роботи над творами різної форми, жанру, стилю, виконавського складу; готовність застосовувати новітні підходи музичної педагогіки та свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями інструментального виконавства. **ФК8 Педагогічна**: здатність демонструвати розуміння цілей, завдань педагогічного процесу та основних принципів музичної педагогіки; застосовувати професійнопрофільовані знання у педагогічній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Фундаментальні цілі:

1) знати варіанти загальнонародної української мови, ознаки літературної мови як найвищої форми національної мови;

2) уміти реалізовувати норми української мови в усному та писемному професійному спілкуванні;

2. Предметні цілі:

1) реалізувати норми сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні;

2) виробляти навички самоконтролю власного та контролю чужого мовлення у процесі комунікації.

3. Функціональні цілі:

1) визначати типи мовлення, доречного у певному контексті чи комунікативній ситуації;

2) точно і однозначно формулювати висловлення;

3) визначати структурні компоненти тексту, уміти їх узгоджувати у відповідних мовленнєвих ситуаціях та контекстах;

4) контролювати якість власного та чужого мовлення.

4. Виховні цілі:

1) дбати про культуру власного усного і писемного мовлення;

2) добирати мовні засоби, оптимальні у конкретних контекстах і мовленнєвих ситуаціях;

Діяльність студентів у освітньому Центрі «Культури української мови» спрямована на отримання мовних та мовленнєвих вмінь та навичок, вміння узгоджувати із засвоєними етичними, естетичними та іншими цінностями власну мовленнєву й життєтворчу діяльність; вміння спілкуватися задля обміну інформацією, спрямована на вирішення таких основних завдань:

- ефективно отримувати і передавати інформацію;
- досягати поставленої мети шляхом переконання співрозмовника й спонукання його до дії;
- отримувати додаткову інформацію про співрозмовника (на основі знань про об'єктивні закономірності функціонування мови в суспільстві);
- здійснювати позитивну самопрезентацію - тобто справляти приємне враження на співрозмовника на основі володіння культурою мовлення;

Студенти також мають отримати практичні навички здійснення мовленнєвої діяльності, зумовленої комунікативною метою, свідомого вибору типів мовлення, урахування ознак функційних стилів .

2. Результати навчання за дисципліною

1) здатність діяти в соціумі з урахуванням світоглядних орієнтирів інших членів суспільства, провадити професійну діяльність відповідно до норм етики;

2) здатність до творчого та професійного спілкування із застосуванням фахової термінології; володіння категоріально-термінологічним апаратом музичного мистецтва;

3) готовність до свідомої виконавської та педагогічної діяльності, до планування й організації виконавського та педагогічного процесу, концертних програм і культурно-мистецьких проектів;

4) здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності;

5) здатність до художньої інтерпретації музичних творів, уміння визначати переконливі шляхи втілення музичних образів відповідними виражальними засобами у процесі виконання

- 6) демонстрація артистизму, виконавської культури та технічної майстерності на належному фаховому рівні у концертно-сценічній діяльності; здатність віднаходити оптимальні шляхи вирішення виконавських проблем
- 7) володіння теоретичними та практичними основами інструментування, аранжування музики, вміння здійснювати нескладний переклад музичних творів для різних колективів (оркестру, ансамблю, хору)
- 8) володіння техніками, прийомами та методиками у виконавській (академічній, джазовій, естрадній тощо) діяльності, знання музично-виконавських стилів та відповідного навчально-концертного репертуару
- 9) володіти розумінням, практичними навичками та методикою роботи з оркестром (хором) у педагогічній діяльності, базовими знаннями організаційної та творчої роботи з музичним колективом
- 10) здатність до науково-дослідницької діяльності у сфері інструментального виконавства та музичної педагогіки. здатність демонструвати емоційний інтелект, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань
- 11) прагнення до особистісно-професійного зростання та успіху; спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію; здатність до самоосвіти, самоорганізації, рефлексії, самовдосконалення.

Теоретичне засвоєння курсу передбачає, що **студент повинен знати:**

1. ознаки літературної мови, які відрізняють її від інших варіантів загальнонародної мови;
2. особливості стилів сучасної української літературної мови;
3. норми сучасної української літературної мови;

У практичному аспекті **студент повинен вміти:**

продемонструвати культуру спілкування, володіння державною мовою.

3. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт:					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульні	
Змістовий модуль I. Вступ до вивчення навчальної дисципліни. Культура усного професійного мовлення							
Тема 1. Вступ. Поняття культури мовлення.				2			1
Тема 2. Поліфункціональність як один з основних аспектів вияву культури мовлення. Стилістичні норми української мови.				2			1
Тема 3. Види та правила усного спілкування за професійним спрямуванням (ділова нарада, службова бесіда, телефонна ділова розмова). Український мовленнєвий етикет.				2			1
Тема 4. Правильність та виразність мовлення. Орфоепічні та акцентуаційні норми усного мовлення майбутнього фахівця				2			1

Тема 5. Виразність як комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності. Партитура тексту.				2			1
Тема 6. Логічність, змістовність та доречність як комунікативні ознаки мовлення. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності.				2			1
Модульний контроль						2	
Разом	20			12		2	6
Змістовий модуль II. Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови							
Тема 7-9. Правильність мовлення. Графічні та орфографічні норми української мови.				6			3
Тема 10. Чистота, багатство та точність мовлення як комунікативні ознаки мовлення.				2			1
Тема 11. Лексичні норми. Словники.				2			1
Тема 12. Фразеологія і культура професійного мовлення.				2			
Тема 13. Правильність мовлення. Суспільне значення морфологічних норм у контексті мовних інновацій.				2			1
Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення.				2			1
Модульний контроль						2	
Разом	25			16		2	7
Підготовка та проходження контрольних заходів	15						
Усього	60			28		4	13

5. Програма навчальної дисципліни «Українські студії. Культура усного і писемного мовлення (українська)»

Змістовий модуль I. Вступ до вивчення навчальної дисципліни. Культура усного професійного мовлення

Тема №1. Вступ. Поняття культури мовлення

► Проведення комунікативної гри «Познайомимось ще раз».

Розгляд предмета, завдань і значення курсу «Культура усного і писемного мовлення» [8.1: 2; 3; 8.2: 2; 10; 20; 22; 23; 8.3: 10; 9: 1; 3]¹.

Визначення понять «культура української мови», «ознаки культури української мови». Еволюція поняття [9: 1; 3].

► Проведення комунікативної гри «Знайди відповідності» (Структура культури мовлення).

► Бліцопитування:

- Продовжте визначення: «Державна мова – це наука», «Національна мова – це..».
- Пояснити ознаки літературної мови: високий ступінь престижності, багатофункціональність, стилістична диференціація, унормованість, наддіалектність.

¹ У посиланнях перші цифри (8.1; 8.2; 8.3. та 9) вказують на відповідні розділи та підрозділи робочої програми, а цифри після двокрапки відповідають порядковому номеру праці або джерела у відповідному підрозділі списку використаних джерел.

▪ Назвіть і поясніть функції мови.

Закон про мови. Поняття мови в Конституції України [9: 2; 4]. Обговорення проблеми двомовності [8.2: 2; 5; 13; 19; 32]. Обговорення проблеми формування мовної особистості у концепції народної освіти [8.2: 5; 13; 33]. Позитивні та негативні риси пуризму [8.2: 5; 13].

► Дискусія: Пуризм: за і проти (ознайомлення з правилами проведення дискусії).

► Виконання творчого завдання: «Мовне обличчя мого міста (села)».

Ключові слова: культура української мови, ознаки культури мовлення: правильність; точність, логічність, багатство (різноманітність), чистота, доречність, достатність, виразність, емоційність; державна мова, функції мови, мовна політика, двомовність, пуризм.

Тема №2. Поліфункціональність як один з основних аспектів вияву культури мовлення. Стилістичні норми української мови.

Культура мовлення та «стиль мовлення». Класифікації стилів мовлення. Характеристика стилів мовлення. Розгляд взаємозв'язку і взаємодії стилів. Зумовлене використання елементів одного стилю в текстах іншого [8.1: 5; 8.2: 23, 38; 8.3: 11].

► Редагування текстів різних стилів, внесення стилістичних правок.

► Тренінг «Вимоги до ключових слів». Дібрати 5-8 ключових слів до розглядової теми.

Ключові слова: стиль мовлення, класифікації стилів мовлення, функціональні особливості стилів мовлення.

Тема №3. Види та правила усного спілкування за професійним спрямуванням. Український мовленнєвий етикет

Мовленнєвий етикет як складник культури мовлення [8.1: 1; 4; 8.2: 7; 36; 8.3: 11].

Ділова нарада. Формування вербальних та невербальних засобів ведення бесіди. Службова бесіда. Телефонна ділова розмова [8.1: 2; 3; 8.2: 15; 18; 20; 32; 36; 39; 8.3: 1, 5; 9: 1; 3].

► Ігри "Вибір місця", «Свій-чужий»; рольова гра «Варіації на тему» (моделювання аудиторії), «Сократів діалог»

► Творчі завдання «Меморії», «Імідж», «Почни розмову».

► Експериментальне завдання «Установи дистанцію».

Етика інтернет-спілкування [8.1: 2; 3; 9: 6].

► Навчальні інтерв'ю. До письмового інтерв'ю готують анкету або запитальник.

Ключові слова: мовленнєвий етикет, ділова нарада, службова бесіда, телефонна ділова розмова, інтернет-спілкування.

Тема №4. Правильність та виразність мовлення. Орфоепічні та акцентуаційні норми усного мовлення майбутнього фахівця

Розгляд основних орфоепічних норм української мови. Вимова голосних і приголосних звуків. Особливості вимови слів іншомовного походження. Фонетична та фонематична транскрипції. Наголос. Типи наголосів. Особливості наголошування слів в українській мові [8.1: 2; 3; 8.2: 3; 25; 37; 8.3: 2, 5; 9; 9: 1; 3].

► Запис текстів спрощеною фонетичною транскрипцією.

Ключові слова: орфоепічні норми, фонетична та фонематична транскрипції, наголос, типи наголосів.

Тема № 5. Виразність мовлення. Техніка мовлення та засоби логіко-емоційної виразності. Партитура тексту.

Виразність мовлення як комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця.

Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) [8.1: 1; 3; 8.2: 1; 25; 9: 1; 3; 6; 7; 8; 9].

► Риторична розминка: Вправи на розвиток голосу, дикції, дихання.

Засоби логіко-емоційної виразності [8.1: 1; 3; 8.2: 1; 25; 9: 1; 3; 6; 7; 8; 9].

Партитура тексту.

► Виразне читання улюбленої поезії за партитурою, з дотриманням усіх необхідних вимог (дихання, голос, дикція) [8.1: 1; 3; 8.2: 1; 25; 9: 1; 3; 6; 7; 8; 9].

Ключові слова: виразність мовлення, техніка мовлення, дихання, голос, дикція, засоби логіко-емоційної виразності, партитура тексту.

Тема №6. Логічність, змістовність та доречність як комунікативні ознаки мовлення. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності

Підготовка до публічного виступу. Способи виголошенн промови. Установлення контакту з аудиторією. Кінетична система спілкування. Звучання промови. Зоровий контакт та реакція аудиторії. Культура мовної поведінка. Дискусія, доповідь, промова. Образ оратора та аудиторії. [8.1: 1; 3; 5; 8.2: 1; 14; 17; 21; 30; 9: 1; 3; 6; 7; 8; 9].

► Творчі завдання «Заголовок», «Стань співавтором тексту». Студенти обмінюються повідомлення і продовжують його.

► Відеотренінг «Я – оратор».

► Представлення проектів дорадчих промов.

► Самоаналіз та рецензування (індивідуальна та колективна рефлексія).

Ключові слова: публічного виступ, способи виголошенн промови, кінетична система спілкування, доповідь, промова.

Змістовий модуль II.

Правильність мовлення. Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні нормисучасної української літературної мови

Тема 7. Правильність мовлення. Графічні та орфографічні норми української мови як складники культури мовлення сучасного фахівця

Українська графічна система. Букви та небуквені знаки.

Українська орфографія. Принципи української орфографії [8.1: 1; 3; 8.2: 1; 6; 16; 31; 40; 9: 1; 3; 6; 7; 8; 9].

► Бліцопитування:

- сформулюйте правила вживання апострофа;
- визначте, за якими принципами здійснюється правопис буквосполучень *ьо-йо*;
- сформулюйте правила вживання м'якого знака;
- визначте, за якими принципами здійснюється правопис слів іншомовного походження.

► Вправи на закріплення, редагування текстів різних стилів, внесення правок.

► Творче завдання «Склади алгоритм»

Ключові слова: графічна система, буква, принципи української орфографії, орфограма.

Тема 8. Графічні та орфографічні норми української мови як складники

► Бліцопитування:

- сформулюйте правила вживання великої літери у власних назвах у сучасній українській літературній мові.

- У чому полягає специфіка подовження та подвоєння приголосних у сучасній українській літературній мові?
- Визначте, за якими принципами здійснюється правопис префіксів *пре-, при-при-, з-, роз-, без-, через-, від-, між-, над-, об-, перед-, під-, понад-* у сучасній українській літературній мові; звука [а] з давнього звука [о].
- сформулюйте правила написання ненаголошених *е, и, о* в сучасній українській літературній мові.

[8.1: 1; 3; 8.2: 1; 6; 16; 31; 40; 9: 1; 3; 6; 7; 8; 9].

► Вправи на закріплення, редагування текстів різних стилів, внесення правок.

► Гра-аукціон. Уявіть, що ви маєте необмежені можливості мандрувати по всьому світу. Запишіть якомога більше географічних назв тих місць, де ви хотіли б побувати (слова мають бути з подвоєнням букв). Переможцем стає той, чий список не лише найдовший, але й складений без помилок.

► Творче завдання «Склади алгоритм»

Ключові слова: орфограма.

Тема 9. Графічні та орфографічні норми української мови як складники культури мовлення сучасного фахівця

► Бліцопитування:

- сформулюйте правила написання *не-, ні-* з іменниками, прикметниками, займенниками, дієсловами, прислівниками, дієприкметниками та дієприслівниками у сучасній українській літературній мові;
- у чому полягає специфіка спрощення груп приголосних;
- визначте, за якими принципами здійснюється правопис складних слів разом, через дефіс та окремо.
- [8.1: 1; 3; 8.2: 1; 6; 16; 31; 40; 9: 1; 3; 6; 7; 8; 9].

► Вправи на закріплення, редагування текстів різних стилів, внесення правок.

► Творче завдання «Склади алгоритм»

Ключові слова: орфограма.

Тема 10. Чистота, багатство та точність мовлення як комунікативні ознаки мовлення. Лексика як найбільш відкрита мовна підсистема

Чистота, багатство та точність мовлення як комунікативні ознаки мовлення. Лексичні ресурси. Лексичні норми [8.1: 1; 3; 8.2: 2; 4; 6; 15; 17; 24; 25; 8.3: 1; 3; 4; 5; 7; 8; 12; 18; 22; 9: 1; 5; 6; 7; 8; 9].

. ► Бліцопитування:

- сутність лексичного і граматичного значення слова;
- назвіть типи багатозначності;
- за якими критеріями розмежовують омонімію та полісемію?
- у чому полягає подібність і відмінність між омонімами та паронімами?
- на які різновиди поділяються омоніми?
- на які різновиди поділяються синоніми?
- за якими ознаками синоніми об'єднуються в синонімічні ряди?
- розкрийте значення термінів “перифраз” та “евфемізм”. Наведіть приклади.
- в основі яких художньо-зображальних прийомів лежить антонімія? Наведіть приклади.
- що таке контекстуальна антонімія? Як вона виникає?

Синонічний потенціал мови. Нормативність мовлення. Розрізнення паронімів.

Стилістичні функції синонімів, омонімів, антонімів, паронімів [8.1: 1; 3; 8.2: 2; 4; 6; 15; 17; 24; 25; 8.3: 1; 3; 4; 5; 7; 8; 12; 18; 22; 9: 1; 5; 6; 7; 8; 9].

► Вправи на закріплення вивченого, редагування текстів різних стилів, внесення правок.

► Творчі завдання.

► Експериментальне завдання «Заміни синонімом».

Ключові слова: чистота мовлення, багатство мовлення, точність мовлення, лексичні ресурси, лексичні норми, синоніми, омоніми, антоніми, пароніми.

Тема 11. Лексичні норми української мови. Словники й довідкова література
Формування української лексики. Власне українська лексика та запозичена.

Вживання слів іншомовного походження в професійному мовленні. Інтернаціоналізми, екзотизми та варваризми у складі запозиченої лексики.

Лексика за сферами вживання. Точність мовлення. Творче напрацювання професійно орієнтованих лексичних одиниць. Лексика української з погляду активного-пасивного вживання. [8.1: 1; 3; 8.2: 17; 24; 25; 26; 27; 28; 8.3: 13-16; 20; 21; 9: 1; 5; 6; 7; 8; 9]. Класифікація словників [8.1: 1; 3; 8.2: 17; 24; 25; 26; 27; 28; 8.3: 1-23; 9: 1; 5; 6; 7; 8; 9]

► Вправи на закріплення вивченого, редагування текстів різних стилів, внесення правок.

► Творче завдання «Склади словник».

Ключові слова: чистота мовлення, багатство мовлення, точність мовлення, терміни, професіоналізми, сленг, жаргон, запозичена лексика, активна лексика, архаїзми, історизми, сленг, жаргон, словник

Тема 12. Фразеологія і культура професійного мовлення (2 год.)

Багатство мови. Фразеологічні ресурси. Зміст і форма фразеологічних одиниць.

Джерела української фразеології. Класифікація фразеологізмів за ступенем семантичного злиття компонентів. Класифікація фразеологізмів за походженням та джерелами виникнення. Прислів'я і приказки, крилаті вислови. Фразеологія професійного мовлення. Мовні кліше [8.1: 1; 3; 8.2: 7; 12; 18; 22; 25; 8.3: 3; 5; 22; 23; 9: 1; 5; 6; 7; 8; 9].

► Вправи на закріплення вивченого.

Ключові слова: фразеологізм, прислів'я, приказки, крилаті вислови, мовне кліше.

Тема 13. Правильність мовлення. Суспільне значення морфологічних норм у контексті мовних інновацій

Нормативні аспекти граматичних категорій іменника (рід, число, відмінок).

Прикметник у професійному мовленні. Норми вживання числівника. Займенник у професійній комунікації. Нормативні аспекти граматичних категорій дієслова [8.1: 1; 3; 8.2: 4; 6; 9; 15; 18; 20; 25; 34; 8.3: 1; 5; 17; 22; 9: 1; 5; 6; 7; 8; 9].

► Вправи на закріплення вивченого.

Ключові слова: граматична категорія, граматична форма, іменник, дієслово, прикметник, числівник, займенник, дієслово.

Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення

Особливості синтаксису у професійній комунікації. Порядок слів у реченні.

однорідні члени речення. Координація присудка з підметом. Складні випадки керування. [8.1: 1; 3; 8.2: 4; 6; 11; 15; 18; 20; 25; 35; 8.3: 1; 5; 17; 22; 9: 1; 5; 6; 7; 8; 9].

► Вправи на закріплення вивченого.

Ключові слова: підмет, присудок, додаток, означення, обставина, керування, координація.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль I		Модуль II	
		кількість одиниць	максимальна к-сть балів	кількість одиниць	максимальна к-сть балів
Відвідування практичних занять	1	6	6	8	8
Робота на практичному занятті	10	6	60	8	80
Виконання завдань для самостійної роботи	5	7	35	7	40
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
	Разом		126		153
Максимальна кількість балів: 279					
Розрахунок коефіцієнта: $279/60=4,5$					
Екзамен	40				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Завдання для самостійної роботи

Зміст завдання	Максимальна к-сть балів за виконання завдання
Змістовий модуль I. Вступ до вивчення навчальної дисципліни. Культура усного професійного мовлення	
Тема 1. Вступ. Поняття культури мовлення. Виконання творчого завдання: «Мовна особистість психолога» (1 год.).	5
Тема 2. Поліфункціональність як один з основних аспектів вияву культури мовлення. Дібрати тексти різних стилів мовлення. Виконати стилістичний аналіз одного з текстів (1 год.).	5
Тема 3. Поліфункціональність як один з основних аспектів вияву культури мовлення. Ознайомитися з сайтом Центр культури української мови (https://centrkum.blogspot.com/); долучитися до його роботи: запропонувати цікаві матеріали для його наповнення, зняти власні відео з порадами щодо удосконалення культури мовлення, організувати онлайн дискусії, обговорення, проблемні й пошукові завдання тощо (1 год.).	10
Тема 5. Виразність мовлення. Техніка мовлення та засоби логіко-емоційної виразності. Партитура тексту улюбленої поезії (1 год.).	5
Теми 4. Орфоепічні та акцентуаційні норми усного мовлення майбутнього фахівця. Тема 6. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності.	10

Створіть дорадчу промову: тези (обсяг до 1 стор. тексту); презентація з 12 – 15 слайдів за заданою; підготуйтеся до виступу з повідомленням на практичному занятті (регламент – до 7 хв.) (2 год.)	
Разом: 6 год.	Разом: 35 балів.
Змістовий модуль II. Правильність мовлення. Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови	
Тема 7-9. Графічні та орфографічні норми української мови як складники культури мовлення сучасного фахівця. Познайомитися з проектом нового правопису. Ваші «за» і «проти». Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (3 год.)	15
Тема 10. Чистота, багатство та точність мовлення як комунікативні ознаки мовлення. Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	5
Тема 11. Лексичні норми української мови. Словники й довідкова література. Тема 12. Фразеологія і культура професійного мовлення. Проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	10
Тема 13. Суспільне значення морфологічних норм у контексті мовних інновацій. Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	5
Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення. Виконання вправ, проходження тестування (за електронним курсом) (1 год.)	5
Разом: 7 год.	Разом: 40 балів
Усього:	13 год. 75 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи

Критерії оцінювання:

5 балів – студент глибоко та міцно засвоїв матеріал, опрацював основну та додаткову літературу; вияв креативність у творчому використанні набутих знань та вмінь, вичерпно, послідовно, грамотно оформив самостійно виконані практичні завдання (оцінка "відмінно").

4 бали – студент міцно знає матеріал, успішно виконав самостійні завдання, опрацював основну і додаткову літературу, правильно оформив звіт, але наявні незначні помилки (оцінка "добре").

3 бали – студент знає тільки основний навчальний матеріал, має поверхневу обізнаність з основною і додатковою літературою, можливі суттєві помилки у виконанні самостійних завдань, недостатньо правильно і грамотно оформлено звіт (оцінка "задовільно").

1 – 2 бали – студент має поверхневе, фрагментарне знання матеріалу, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Наявна значна кількість суттєвих помилок, звіт оформлено некоректно, не в повному обсязі (оцінка "незадовільно").

6.3 . Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форми проведення модульного контролю	Максимальні бали	Критерії оцінювання
I модуль		
Захист проекту	15	11- 15 балів – студент вияв креативність у творчому використанні набутих знань та вмінь, вичерпно, послідовно, грамотно оформив дорадчу промову та презентацію;

		<p>дотримувався норм усного і писемного мовлення.</p> <p>6-10 балів – студент міцно знає матеріал, опрацював основну і додаткову літературу, правильно оформив дорадчу промову та презентацію; дотримувався норм усного і писемного мовлення, але наявні незначні помилки.</p> <p>2-6 балів – студент має поверхневу обізнаність з основною і додатковою літературою, суттєві помилки у виконанні дорадчої промови та презентації; не дотримувався норм усного і писемного мовлення.</p> <p>1 – 2 бали – наявна значна кількість суттєвих помилок, дорадчу промова та презентацію оформлено некоректно, не в повному обсязі.</p>
Контрольне тестування (10 питань)	10	1 бал за кожную правильну відповідь
II модуль		
Письмова робота (3 завдання)	15	5 балів за виконання кожного завдання
Контрольне тестування (10 питань)	10	1 бал за кожную правильну відповідь

6.4. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма семестрового контролю – екзамен.

Умови допуску: студент не має заборгованостей з самостійних семестрових завдань та модульних контрольних робіт, виступав на семінарських заняттях, підготував проект; набрав не менше 36 балів.

Форма проведення екзамену – письмова

Критерії оцінювання

Екзаменаційний білет містить 3 завдання.

Виконання **1 та 2 завдань** потребує повної аналітичної і змістовної відповіді (оцінюється від 0 до 15 балів).

14-15 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

11-13 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу.

9-11 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

7-8 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

4-6 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми..

0-3 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

3 завдання – виконання вправи (оцінюється від 0 до 10 балів).

За кожну помилку оцінка знижується на 1 бал.

6.5. Орієнтовний перелік питань для екзамену

1. Культура української мови. Ознаки культури української мови.
2. Українська мова як єдина національна мова українського народу і форма його національної культури. Державна мова, її функції.
3. Поняття літературної мови. Ознаки літературної мови: високий ступінь престижності, багатofункціональність, стилістична диференціація, унормованість, наддіалектність. Позитивні та негативні риси пуризму.
4. Функції мови.
5. Мовна норма. Типи мовних норм.
6. Поліфункціональність як один з основних аспектів вияву культури мовлення.
7. Характеристика офіційно-ділового стилю мовлення.
8. Характеристика наукового стилю мовлення.
9. Характеристика розмовного стилю мовлення.
10. Стилi мовлення в Інтернеті.
11. Вимова голосних звуків.
12. Вимова приголосних звуків.
13. Вимова слів іншомовного походження. Акцентуаційні норми
14. Український мовленнєвий етикет.
15. Виразність мовлення як комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця.
16. Підготовка до публічного виступу.
17. Способи виголошенн промови.
18. Установлення контакту з аудиторієта способи утримання уваги.
19. Кінетична система спілкування.
20. Логічність, змістовність та доречність як комунікативні ознаки мовлення.
21. Чергування *у з в* та *і з й*.
22. Особливості графічної системи української мови.
23. Орфографія української мови. Принципи правопису.
24. Позначення м'якості приголосних на письмі. Найважливіші правила вживання м'якого знака.
25. Правила вживання апострофа в сучасному українському правописові. Сполучення літер *йо – ьо*.
26. Правопис префіксів у сучасній українській літературній мові.
27. Правопис слів іншомовного походження в сучасній українській літературній мові.
28. Ненаголошені *е, и, о* в сучасній українській літературній мові. Звук [а] з давнього звука [о]. Префікси *пре-, при-, прі-*.
29. Написання складних слів разом, через дефіс та окремо.
30. Спрощення в групах приголосних.
31. Подвоєння приголосних звуків.
32. Написання слів з великої літери.

33. Правопис часток *не* та *ні*.
34. Чистота, багатство та точність мовлення як комунікативні ознаки мовлення. Лексичне значення слова.
35. Однозначні та багатозначні слова. Типи переносних значень.
36. Лексика української мови за походженням. Правила вживання слів іншомовного походження в професійному мовленні.
37. Лексичні норми. Лексика української мови за активністю-пасивністю.
38. Точність мовлення. Лексика української мови за сферами вживання. Творче напрацювання професійно орієнтованих лексичних одиниць.
39. Багатство мови. Фразеологічні ресурси.
40. Класифікації фразеологізмів.
41. Українська лексикографія. Типи словників.
42. Нормативні аспекти семантико-граматичних категорії іменника (власні і загальні, конкретні й абстрактні).
43. Нормативні аспекти граматичних категорій іменника (рід, число, відмінок).
44. Граматичні категорії іменника, особливості вживання невідмінюваних іменників.
45. Прикметник у професійному мовленні.
46. Займенник у професійній комунікації. Групи займенників за значенням. Співвідношення займенників з іншими частинами мови.
47. Норми вживання числівника.
48. Нормативні аспекти граматичних категорій дієслова.
49. Загальна характеристика службових частин мови.
50. Вигук.
51. Особливості синтаксису у професійній комунікації. Типи словосполучень. Складні випадки керування.
52. Основні ознаки речення та класифікації. Порядок слів у реченні.
53. Координація присудка з підметом.
54. Просте ускладнене речення. Однорідні члени речення, вставні слово і речення.
55. Просте ускладнене речення. Звертання, відокремлені члени речення, речення із вставленими конструкціями.
56. Складне речення. Засоби поєднання частин складного речення. Основні типи складних речень.
57. Складне безсполучникове речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	90-100
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Українські студії. Культура усного і писемного мовлення»

Разом: 60 год., практичні заняття – 28 год., самостійна робота – 13 год., модульн. контроль – 4 год.; семестровий контроль – 15 год.

Модулі	Змістовий модуль I						Змістовий модуль II					
Назва модуля	Вступ до вивчення навчальної дисципліни. Культура усного професійного мовлення						Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови					
Кіл-ть балів за модуль	126 балів						153					
Загальна кіл-ть балів	279 балів											
Теми практичних занять	<p>Вступ. Поняття культури мовлення (1+10 б.)</p> <p>Поліфункціональність як один з основних аспектів вияву культури мовлення. Стилістичні норми української мови. (1+10 б.)</p> <p>Види та правила усного спілкування за професійним спрямування. Український мовленнєвий етикет. (1+10 б.)</p> <p>Орфоспічні та акцентуаційні норми усного мовлення майбутнього фахівця (1+10 б.)</p> <p>Виразність мовлення. Техніка мовлення та засоби логіко-емоційної виразності. Партитура тексту (1+10 б.)</p> <p>Логічність, змістовність та доречність як комун. ознаки мовлення. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності. (1+10 б.)</p> <p>Графічні та орфографічні норми української мови як складники культури мовлення сучасного фахівця (3+30 б.)</p> <p>Лексика як найбільш відкрита мовна підсистема (1+10 б.)</p> <p>Лексичні норми української мови. Словники й довідкова література (1+10 б.)</p> <p>Фразеологія і культура професійного мовлення (1+10 б.)</p> <p>Суспільне значення морфологічних норм у контексті мовних інновацій (1+10 б.)</p> <p>Синтаксичні аспекти культури мовлення (1+10 б.)</p>											
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	15 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів

Види поточно-ного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)	

8. Рекомендовані джерела

8.1. Основна література

1. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К., 1998.
2. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 472 с.
3. Гуць М. В., Олійник І. Г., Юшук І. П. Українська мова у професійному спілкуванні: Навчальний посібник. – К.: Міжнародна агенція “BeeZone”, 2004. – 336 с.
4. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Навчальний посібник. – К., 2006.
5. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. – К.: Вежа, 1994. – 240с

8.2. Додаткова література

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика. Львів, «Світ», 2001.
2. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник / Заг. ред. О. Сербенської. – Л.: Світ, 1994. – 150с.
3. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2006.
4. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К.: КМ Academia, 1994. – 254с.
5. Вихованець І.Р. Розмовляймо українською. – К., 2012.
6. Данильчук Д. В. Український правопис: роздоріжжя та дороговкази. – К., 2013.
7. Гайдученко Г., Шапошникова І. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія.-Херсон, 2001. – 268 с.
8. Гольдин В.Е. Речь и этикет М., «Просвещение», 1983.
9. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2000. – 370с.
- 10.Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення. – К., 2009.
- 11.Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення (Просте речення. еквіваленти речення). – К.: Наук. думка, 1975.
- 12.Івченко А. Українська народна фразеологія: ономазіологія, ареали, етимологія. – Харків: ФОЛЮ,1999. – 252с.
- 13.Караванський С. Пошук українського слова або боротьба за національне "я". – Київ: Академія, 2001. – 240с.
- 14.Карнеги Д. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично / Перевод Ю.В.Семенова. – М.: АОЗТ “Оникс”, 1994. – 206 с. 85.
- 15.Коваль А.П. Культура ділового спілкування: Навч. посібник.– К.: Либідь, 1992. – 280 с.
- 16.Козачук Г. О., Шкурятяна Н. Г. Практичний курс української мови. – К.: Вища школа, 1994. – 367 с.
- 17.Корніяка О.М. Мистецтво гречності. – К.: Довіра, 1995. – 94 с.
- 18.Культура мови на щодень / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К., 2000.

19. Масенко Л. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. – К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2004. – 163 с.
20. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ "Академія", 2007.
21. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. посіб.. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.
22. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія: Чому ми так говоримо?. – Х.: Вища школа. – 1982. – 230с.
23. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. – К., 1999.
24. Пономарів О.Д. Українське слово для всіх і для кожного. – К., 2013.
25. Рогоза Б.Д. Уроки державної мови. – К., 2013
26. Сімонок В. П. Семантико-функціональний аналіз іншомовної лексики в сучасній українській мовній картині світу. – Х.: Основа, 2000. – 330с.
27. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соц. диференціація укр. мови. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
28. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ ст. – Тернопіль: Астон, 2002. – 352с.
29. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000. – 430с.
30. Томан І. Мистецтво говорити / Переклад з чеської. – К.: Політвидав України, 1989. – 293 с. 35.
31. Український правопис. – 4-те вид., випр. й доп. – К.: Наук. думка, 1993.
32. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності). – Львів.: Місіонер, 2000.
33. Фішман Дж. Не кидайте свою мову напризволяще. – К., 2009.
34. Чак Є. Д. Складні випадки вживання слів. – К.: Рад. школа, 1984. – 185 с.
35. Чак Є. Д. Чи правильно ми говоримо? – К.: Освіта, 1997. – 240 с.
36. Чмут Т.К. Культура спілкування: Навч. посібник. – Хмельницький: ХІРУП, 1996. – 345 с.
37. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон: ХДПУ, 2001.
38. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії. К.: Темпора, 2014. – 446 с.
39. Шевчук С.В. Ділове мовлення: Модульний курс: Підручник. — К.Арій, 2009.
40. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови.– 3-тє вид. – К.: Освіта, 1997. – 254 с.

8.3. Довідкова література

1. Волощак М. Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. – К.: Вид. центр “Просвіта”, 2000. – 128 с.
2. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. – 192 с.

3. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К.: Вища школа, 1995. – 319 с.
4. Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови. — Львів: Фенікс, 1996. – 223с.
5. Довідник з культури мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Вища школа, 2005. – 400 с.
6. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
7. Етимологічний словник української мови у семи томах/ АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Головний редактор О. С. Мельничук. – К.: Наукова думка, 1982-2006.
8. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К.: Кобза, 1993. – 472 с.
9. Орфоепічний словник / Уклад. М. І. Погрібний. – К.: Рад. школа, 1984. – 629 с.
10. Повний словник антонімів української мови / Калашник В. С., Колоїз Ж. В.; Словник фразеологічних антонімів української мови / Л. М. Полюга. – Київ: Довіра, 2006. – 859 с.
11. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. – К.: Знання, 2004. – 367 с.
12. Словник епітетів української мови / С. П. Бибик, С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт; За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Довіра, 1998. – 431 с.
13. Словник іншомовних слів / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
14. Словник паронімів української мови / Уклад. Д. Г. Гринчишин, О. А. Сербенська. – Київ: Радянська школа, 1986. – 221с.
15. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. – К.: Наук. думка, 1999 – 2000.
16. Словник сучасного українського сленгу / Упоряд. Т. М. Кондратюк. – Харків : Фоліо, 2006 . – 350с.
17. Словник труднощів української мови / Д. Г. Гринчишин, А. О. Капелюшний, О. М. Пазяк та ін.; За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Рад. школа, 1989. – 336 с.
18. Словник української мови: В 11-ти т. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1970 – 1980.
19. Ставицька Л. Український жаргон. Словник. – К.: Критика, 2005. – 494с
20. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 88 с.
21. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789с.
22. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

23. Фразеологічний словник української мови: у 2-х кн. / АН України; Інститут української мови; уклад. В. М. Білоножко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін. – К.: Наукова думка, 1993.

9. Додаткові ресурси

1. Українські студії: Культура усного і писемного мовлення (українська) // Електронний навчальний курс [Електронний ресурс] / Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – Режим доступу: <http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=11862>
2. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про мови в Українській РСР» // <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
3. Культура мови і культура мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення // https://pidruchniki.com/1040101747600/dokumentoznavstvo/kultura_movi_kultura_movlennya_komunikativni_oznaki_kulturi_movlennya
4. Конституція України (чинна з 1996 р. зі змінами) // <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
5. Лексичні норми мови професійного спілкування https://pidruchniki.com/1814081747605/dokumentoznavstvo/leksichni_normi_movi_profesijnogo_spilkuvannya
6. Центр культури української мови (<https://centrkum.blogspot.com/>);
7. Українська мова в Інтернеті. - <http://novamova.info/>
8. Українська мова: Енциклопедія. - <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
9. Українська мова професійного спілкування // https://pidruchniki.com/1435072247592/dokumentoznavstvo/ukrayinska_mova_profesijnogo_spilkuvannya
10. Уроки державної мови. - <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>